

Studio  
MBO

**verdieping**

## Basisprincipes van de journalistiek

Onderstaande informatie kan je gebruiken als extra verdieping ter voorbereiding op het lessenpakket of de workshop van Studio MBO. Het geeft je een inkijkje in het werk van journalisten, informatie over het belang van nieuws voor jongeren, tips voor interviewtechnieken en inspiratie voor leuke extra opdrachten in de klas.

## Basisprincipes van de journalistiek

### 1. Wat is nieuws?

Nieuws is informatie die nieuw, relevant en belangrijk is voor een groep mensen. Het moet gaan om iets dat nú speelt. Nieuws gaat vaak over dingen die gevolgen hebben, waar veel mensen nieuwsgierig naar zijn of waar een conflict of spanning in zit. Het kan ook een interview zijn met iemand die ervaring heeft met een onderwerp dat actueel is.

Voorbeelden:

Bewoners in Zwolle waarschuwen hun omgeving voor de wolf

Student Jens: 'Ik wil graag het huis uit, maar dat is onmogelijk'

De frietkraam van Jasmijn (15) ging viraal, nu staat de inspectie op de stoep na een melding: is ze te jong?

### 2. Objectief en betrouwbaar

Een journalist moet eerlijk en zo feitelijk mogelijk verslag doen. Nieuws is geen mening. Je mag als journalist niet zomaar iets verzinnen of roddelen. Je checkt altijd of iets klopt en gebruikt daarbij meerdere (betrouwbare) bronnen. Dit en meer noemen we de Journalistieke Code (zie verderop).

### 3. Hoor en wederhoor

Je laat altijd meerdere kanten van een verhaal horen. Zo deel je het hele verhaal en kan de lezer/kijker een eigen oordeel vormen.

Voorbeeld:

Je wil een artikel maken over iemand die vindt dat de schoolkantine te duur is. Dat moet je onderzoeken: Door allereerst na te gaan of prijzen inderdaad hoger zijn dan bijvoorbeeld een snackbar op de hoek. Daarnaast kun je ook de kantinebeheerder te spreken, zodat ze op zijn minst kan uitleggen waarom zij voor deze prijzen gekozen heeft.

### 4. De 5 W's + H

Wie, Wat, Waar, Wanneer, Waarom en Hoe? Dit zijn de basisvragen die elk nieuwsverhaal moet beantwoorden. Als je deze vragen stelt, heb je vaak alle informatie die nodig is. Daarna kun je nog extra voorbeelden of verdieping toevoegen.

Voorbeeld:

Bij een festival rondom een feestdag: Wie organiseert het? Wat gebeurt er? Waar is het? Wanneer is het? Waarom? Hoe ziet de prgramma eruit? Dit vormt de basis van de informatie en moet altijd vermeld worden in een nieuwsverhaal. Je kunt dit uitbreiden door bijvoorbeeld mensen te interviewen over de reden van het festival, de organisatie te vragen naar hoe het met de voorbereidingen gaat.

## De rol van een journalist

Journalistiek bestaat uit het kritisch en nieuwsgierig controleren van wat er gebeurt en hier verslag van doen. Bij een verslag kun je denken aan een samenvatting van een voetbalwedstrijd, maar ook aan onderzoeksjournalistiek: wat gebeurt er als het klimaat verandert? Bij het maken van nieuwsproducties houden journalisten zich aan de feiten: wat gebeurt er, hoe komt dit en wat zijn de gevolgen? Ze gebruiken betrouwbare bronnen en deskundigen.

Journalistiek controleert ook 'de macht', de mensen en organisaties die macht hebben. Journalisten vragen waarom ministers bepaalde beslissingen nemen, maar controleert ook of een chemische fabriek zich aan de regels houdt met de uitstoot van giftige gassen. Op die manier heeft journalistiek een belangrijke rol in de democratie: mensen met macht moeten verantwoording afleggen. Dit kan ook door mensen aan het woord te laten die normaal gesproken niet zo snel door mensen met macht gehoord worden.

In een gemeente kan een journalist de ene dag een reportage maken over de opening van een opvallende winkel en de volgende dag mensen interviewen over de gevolgen van een belangrijke beslissing van de gemeenteraad.

Heeft een journalist een mening? Jazeker. Die probeert de journalist te scheiden van het nieuwsverhaal, maar de mening kan wel een plek krijgen in een (radio)column, essay of commentaar.

Iedereen kan journalist worden: het is een vrij beroep. Wel zijn er opleidingen en cursussen, zoals de mbo-opleiding Mediareductiemedewerker, de hbo-opleiding Journalistiek en veel meer.

Volgens de Journalistieke code zijn dit kenmerken van een journalist:

- Zoekt de waarheid op basis van feiten
- Is onafhankelijk
- Doet evenwichtig verslag
- Werkt transparant
- Beschermt bronnen
- Corrigeert fouten
- Maakt onderscheid tussen feiten en meningen
- Respecteert de privacy, tenzij er een publiek belang is
- Zet niet aan tot haat, discriminatie en racisme
- Maakt zich niet schuldig aan plagiaat, smaad en laster

## De waarde van journalistiek voor jongeren

Journalistiek heeft een informerende rol in Nederland: dankzij journalistiek weten burgers wat er gebeurd is, gebeurt, maar ook wat er gaat gebeuren, van een stormwaarschuwing tot een verkiezing. Nieuws wordt gebracht door heel veel mensen en organisaties, in de eerste plaats door traditionele nieuwsmerken zoals de NOS, dagbladen, lokale en regionale zenders. Zij doen dit in de krant, online, op social media en op radio en tv.

Daarnaast zijn er heel wat influencers of 'newsfluencers' die nieuws brengen op social media, met hun eigen perspectief op nieuwsgebeurtenissen. Influencers houden zich niet altijd aan de Journalistieke code, waardoor de betrouwbaarheid van hun informatie minder is.

Jongeren gebruiken steeds minder traditionele nieuwsbronnen en lijken ook niet op latere leeftijd een nieuwsgewoonte te gaan ontwikkelen, aldus het Digital News Report van het Commissariaat voor de Media. Dit is een zorgelijke ontwikkeling, want kritische nieuwsconsumptie draagt bij aan sociaal- en cultureel kapitaal. Wie weinig nieuws volgt, is vatbaarder voor mis- en desinformatie en loopt kansen mis. Dit is waarom zowel het Commissariaat voor de Media als Beeld en Geluid, met het Manifest Nieuwswijsheid oproepen tot initiatieven, gedragen door meerdere sectoren om jongeren meer nieuwswijs te maken.

## Vragen stellen in een interview (les 2/3)

Een interview is geen normaal gesprek. Als journalist ben jij op zoek naar antwoorden, informatie of de beleving van de ander. Je komt iets halen, waar je eerlijk mee om wil gaan. Bij een interview is NIVEA een goede stelregel: Niet Invullen Voor Een Ander. Ga niet zomaar ergens vanuit, maar vraag het.

Kies open vragen: dat zijn vragen waarbij je als interviewer nog niet het antwoord weet. De vragen zijn ook niet met alleen 'ja' of 'nee' te beantwoorden. Kies in plaats daarvan een vraag als: 'Wat gebeurde er precies?' 'Hoe voelde jij je toen dit gebeurde?' (Ook hier kunnen de 5 W's en H helpen: wie, waar, wat, waarom, wanneer en hoe)

Studenten krijgen in de les de opdracht om voor hun nieuwsinterview minstens vijf open vragen te bedenken, die ze allemaal zullen stellen.

Een paar tips:

- Neem het gesprek op, bijvoorbeeld met je mobiele telefoon
- Begin rustig om je gast op het gemak te stellen
- Geef aan waar jij naar op zoek bent: wat je doel is met je interview en vertel hoe/waar dit gepubliceerd wordt
- Ga naar de kernvragen → "Hoe, waarom, wat betekent dit voor jou?"
- Zorg voor open vragen in plaats van vragen waar je ja/nee op kunt antwoorden.
- Houd ruimte voor verdiepende vervolgvragen: "Je vertelde net dat je het nu niet meer moeilijk vindt, hoe voel je je er nu over?"

## Techniek

Studenten gaan hun eigen interview opnemen, in audio of video. Ook de studenten die kiezen voor een minimagazine nemen het gesprek op: zo kunnen ze de antwoorden later terugluisteren als ze hun artikel gaan schrijven.

Het opnemen kan gemakkelijk met een mobiele telefoon. Zorg wel voor de juiste apps. Met de dictafoon en camera kom je al een heel eind, maar er zijn ook uitgebreide apps waar je meer mee kan.

### Test altijd voordat je echt aan de slag gaat!

- Podcast: test je microfoons en opname-app (bv. Anchor, Audacity, Voice Memos), ook op de plek waar je bent. Voor de podcast in de klas kan de dictafoon-app gebruikt worden.
- Video: check licht en geluid, kies een rustige achtergrond. Controleer hier ook de kwaliteit van je geluid.
- Minimagazine: neem audio op zodat je later makkelijk kan terugluisteren en citeren. Zorg voor een paar foto's erbij!

## Inspiratie voor journalistieke opdrachten

### Over de streep

Bereid stellingen voor over actuele maatschappelijke onderwerpen, laat de studenten een kant kiezen en bespreek daarna waarom iemand aan de ene of de andere kant is gaan staan.

### Wat is waar?

Kies een aantal headlines die wel of niet kloppen. Zoals die van De Speld, influencers en grote nieuwskanalen. Hierdoor leren studenten fake news herkennen, kun je meer vertellen over het checken van bronnen en uitleggen hoe journalisten te werk gaan.

### Feit of mening

Lees een paar korte zinnen voor en laat de klas roepen: feit of mening?

### Wie vertrouw je?

Laat twee berichtjes zien (bijvoorbeeld een roddel uit een WhatsApp-groep of een klein krantenbericht). Vraag: welke is betrouwbaarder en waarom?

### Eigen krantenkop

Laat studenten een eigen krantenkop over zichzelf bedenken. Eventueel met voorbeelden in een slide, zoals 'Naomi uit Rotterdam verdient honderden euro's door kleding te verkopen via Vinted', 'Amir heeft hoogste schermtijd van de klas' of '19-jarige Layla wordt als vierde in haar familie verpleegkundige'.